

Kultūras tūrisms – dažādu gadsimtu mantojuma ietērpšana produktā Piemēri Neizmantotie kultūras un dabas resursi

Prezentācija, foto:
Juris Smaļinskis

LLTA “Lauku ceļotājs”

Part-financed by the European Union
(European Regional Development Fund)
Baltic Green Belt project

No kurienes esam?

Prezentācija, foto: Juris Smaļinskis, LLTA
Lauku ceļotājs

Centrāllatvija, Vidzeme

Prezentācija, foto: Juris Smaļinskis, LLTA
Lauku ceļotājs

Ko darīsim?

Stāsts “iet” ne tikai “caur” ausīm ...

- Klausīsimies
- Skatīsimies
- Taustīsim
- Ostīsim
- Citas maņas (enerģijas?)
- Dosimies nelielā
pārgājienā – izkustināsim
kājas
- Tas, ko Andris par 6 D 😊

Pa jebkuru vietu var “ceļot” kā telpā tā
arī laikā 😊

Ieslēdzam laika mašīnu – šo vietu – Kārļmuižu
un apkārtni apskatām laika skalas griezumā
un daudz plašākā laika mērogā!

Kas te ir noticis? Ģeoloģija. Vēsture.

Tikai tad varam saprast, kādēļ šī vieta ir tāda,
kāda tā ir?

Kā kultūra/daba ir JĀSAISTA kopā
daudz plašākā mērogā!

Kārļmuiža

Vidzemes/Latvijas/Baltijas/Pasaules mērogā
Šodien/vakar/aizvakar ...

Akmens laikmets

Paleolīts 8500. – 7600. g.pr.kr.

- **Pirms 8000 gadiem Latvijā ienāk “daba” un pirmais cilvēks**
- Daugavas ūdensceļš, Latvijas ainava?
- Ziemeļbriežu mednieki
- Vienīgā Paleolīta apmetne – Laukskolā
- **Ko varam redzēt Laukskolā? Vīzija?**

Laukskola ... noslīcināta Rīgas HES ūdenskrātuvē ...

Akmens laikmets

Mezolīts 7600.- 4500. g.pr.kr.

Avots: <http://mitchtemparch.blogspot.com/2010/05/publication-of-mesolithic-age-in.html>

Vēl – (mīnuss) 3000 gadi zaudēti ...

- Latvija reti apdzīvota
- Dzīvesveids – līdzīgs kā sāmu kultūrai Somijas Z daļā
- **Apmetnes – Burtnieku, Lubāna ezera krastos, citur - savrupi atradumi**
- **Kas notiek ar Zvejnieku apmetni Burtnieka ezera krastā? Vīzija? Sk. Karti**

Akmens laikmets

Neolīts 4500. – 1500. g.pr.kr.

Avots: <http://www.indiabuzzing.com/wp-content/uploads/neolithic.jpg>

- Ķemmes – bedrīšu keramikas un vēlāk - Auklas keramikas kultūra
- Runā valodās, kas līdzīgas lībiešu, igauņu, somu, lietuviešu un latviešu valodām

Neolīta laikmeta apmetnes Latvijā

1. Abaines apmetne Indrānu pagastā.
2. Aboras apmetne - Indrānu pagastā
3. Asnes apmetne - Ošupes pagastā
4. Avotiņu apmetne - Vecsvirlaukas pagastā
5. Budjankas apmetne - Ciblas pagastā
6. Dvietes apmetne - Dvietes pagastā
7. Dzedziestis apmetne - Indrānu pagastā
8. Dzirnavsalas apmetne - Rugāju pagastā
9. Einu apmetne - Indrānu pagastā
10. Gorbačovs apmetne - Piedrujas pagastā
11. Ģipkas apmetne - Rojas pagastā
12. Ičas apmetne - Bērzpils pagastā
13. Īdenu apmetne - Nagļu pagastā
14. Jašubovas apmetne - Nagļu pagastā
15. Jurizdikas apmetne - Isnaudas pagastā
16. Kreiču apmetne un kapulauks - Isnaudas pagastā
17. Kvāpānu apmetnes - Gaigalavas pagastā
18. Kišukalna apmetne - Zvirgzdenes pagastā
19. Lagažas apmetne - Rugāju pagastā
20. Lejasbitēnu apmetne Kokneses novadā
28. Purciema apmetne - Rojas pagastā
29. Sarkanu apbedījums - Lendžu pagastā
30. Sārmates apmetne - Užavas pagastā
31. Selgu apbedījums - Skaistkalnes pagastā
32. Silinupes apmetne - Lapmežciema pagastā
33. Smaudžu apmetne un kapulauks
34. Sulkas apmetne - Nagļu pagastā
35. Upesgala apmetne - Bērzpils pagastā
36. Užavas upes savrupatradumi - Ziru pagastā
37. Vendzavu apmetne - Užavas pagastā
38. Ziedonskolas arheoloģiskais komplekss - Rundāles pagastā
39. Zvejnieku apmetne un kapulauks - Vecates pagastā
40. Zvejsalas apmetne - Nagļu pagastā
41. Zvidzes apmetne Ošupes pagastā.

Akmens laikmeta tūrisma objektu/**PRODUKTU** piemēri

New stone age tour at East-bound of Zhejiang

Ningbo - Fenghua - Hangzhou

Description : Blessed with a wealth of varied landscapes well known throughout China, Zhejiang attracts so many tourists. Under the general title of "Jiangnan (Southern Part of Yangtze River Delta) in Poems and Paintings, Zhejiang with Mountains & Waters", a cultural Zhejiang, a leisured Zhejiang, an ecological Zhejiang, an oceanic Zhejiang, a commercial Zhejiang, and red tour to famous sites in Chinese revolution are the elaborately designed tourist brands.

Tour Code : HZEC-06

Duration : 2 Day(s) / 1 Night(s)

http://www.bioteams.com/teams_today_must.html

<http://www.absolutechinatours.com/china-tours/HZEC-06/itinerary.html>

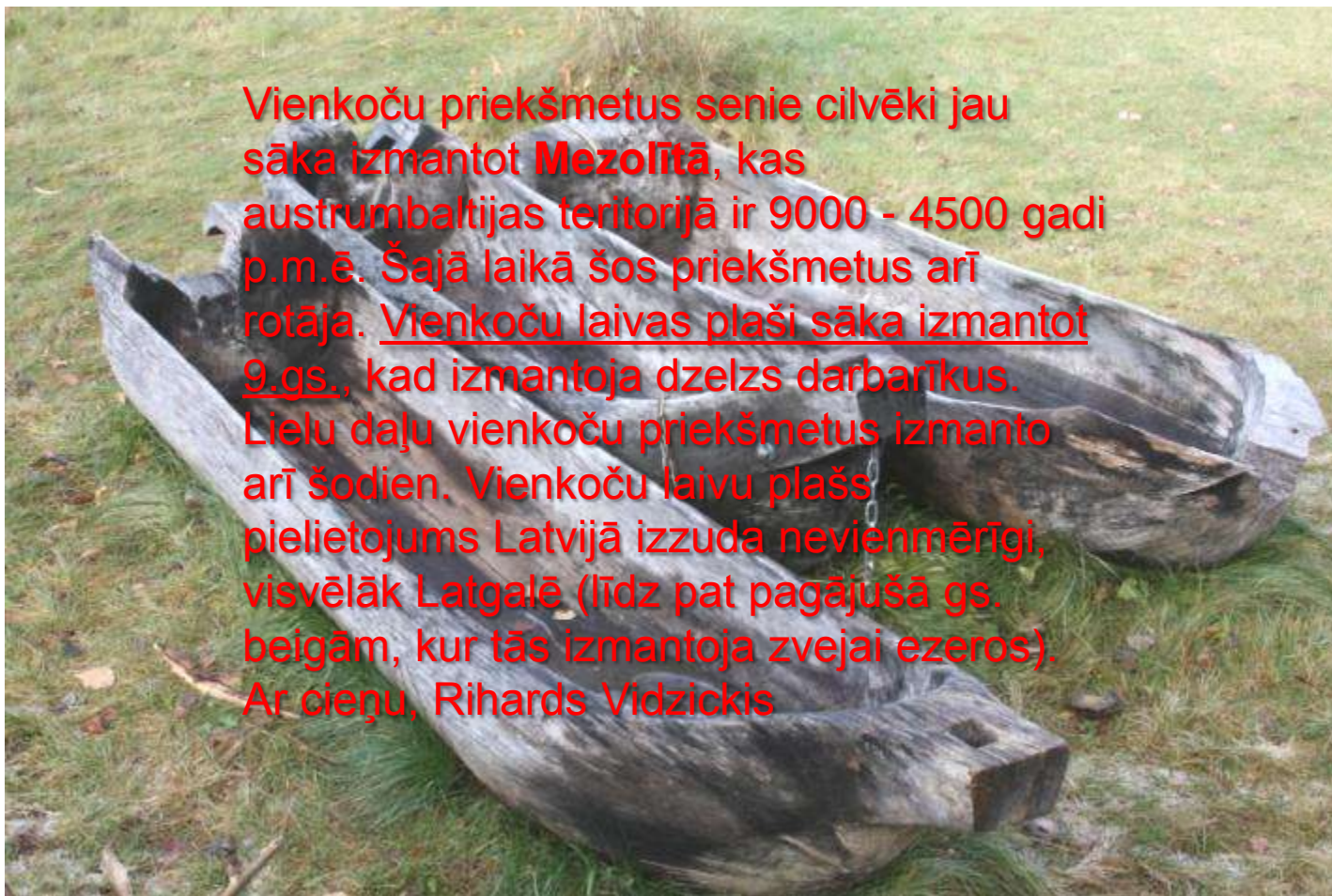
7000 ! gadu gara vēsture (no ~ 10 00 gadu
(70 %) ilgas Latvijas cilvēka vēstures)

- Nav gandrīz neviena tūrisma un izziņas objekta (labiekārtots, eksponēts, popularizēts, apsaimniekots u.t.t.)
- Nav neviena tūrisma **PRODUKTA** (ekskursija, tematisks pasākums, publisks notikums, gidētas ekskursijas)

!

?

Sava veida izņēmums: Vienkoču parks

Vienkoču priekšmetus senie cilvēki jau sāka izmantot **Mezolitā**, kas austrumbaltijas teritorijā ir 9000 - 4500 gadi p.m.ē. Šajā laikā šos priekšmetus arī rotāja. Vienkoču laivas plaši sāka izmantot 9.gs., kad izmantoja dzelzs darbarīkus. Lielu daļu vienkoču priekšmetus izmanto arī šodien. Vienkoču laivu plašs pielietojums Latvijā izzuda nevienmērīgi, visvēlāk Latgalē (līdz pat pagājušā gs. beigām, kur tās izmantoja zvejai ezeros).
Ar cieņu, Rihards Vidzickis

Bronzas laikmets

1500. – 1. g.pr.kr.

- Cilvēku darbs ir kļuvis ražīgāks
- Palielinās cilvēku skaits, migrācijas, to noslāņošanās
- Baltu un somu etniskajām grupām ir jau raksturīgie kultūras pieminekļi

Baltu cilšu apmetnes Bronzas laikmetā

Bronzas laikmeta Baltu cilšu apmetnes

Apmetnes vieta	Pagasts	Tūrisma objekts
<u>Altenes pils</u>	Seces pag.	
<u>Asotnes pilskalns</u>	Kūku pag.	+
<u>Dievukalna pilskalns</u>	Lielvārdes nov.	
<u>Dvorčānu apmetne</u>	Piedrujas pag.	
<u>Jaunlīves apmetne</u>	Daugmales pag.	
<u>Jersikas pilskalns</u>	Jersikas pag.	+
<u>Jašubovas apmetne</u>	Nagļu pag.	
<u>Kerkūzu I apmetne</u>	Salienas pag.	
<u>Koknšeses apmetne</u>	Koknese	
<u>Kentes pilskalns</u>	Ogres nov.	
<u>Kivutkalna apmetne</u>	Zem Rīgas HES	
<u>Mūkukalna pilskalns</u>	Koknšeses nov.	
<u>Padures pilskalns</u>	Padures pag.	+?
<u>Reznu kapulauks</u>	Salaspils nov.	
<u>Tērvetes pilskalns</u>	Tērvetes pag.	+
<u>Vējstūru kapulauks</u>	Salaspils nov.	
<u>Vīnakalna apmetne</u>	Ikšķiles nov.	

Bronzas laikmeta tūrisma objektu piemēri

- Dolmeni
- Kromlehi
- Menhīri

Prezentācija, foto: Juris Smaļinskis, LLTA
Lauku ceļotājs

Skandināvijā – Velna laivas Latvijā – arī (Velna laivas, akmeņu krāvumi)

Dabas vides pieejamība Skandināvijā

Prezentācija, foto: Juris Smaļinskis, LLTA
"Lauku ceļotājs"

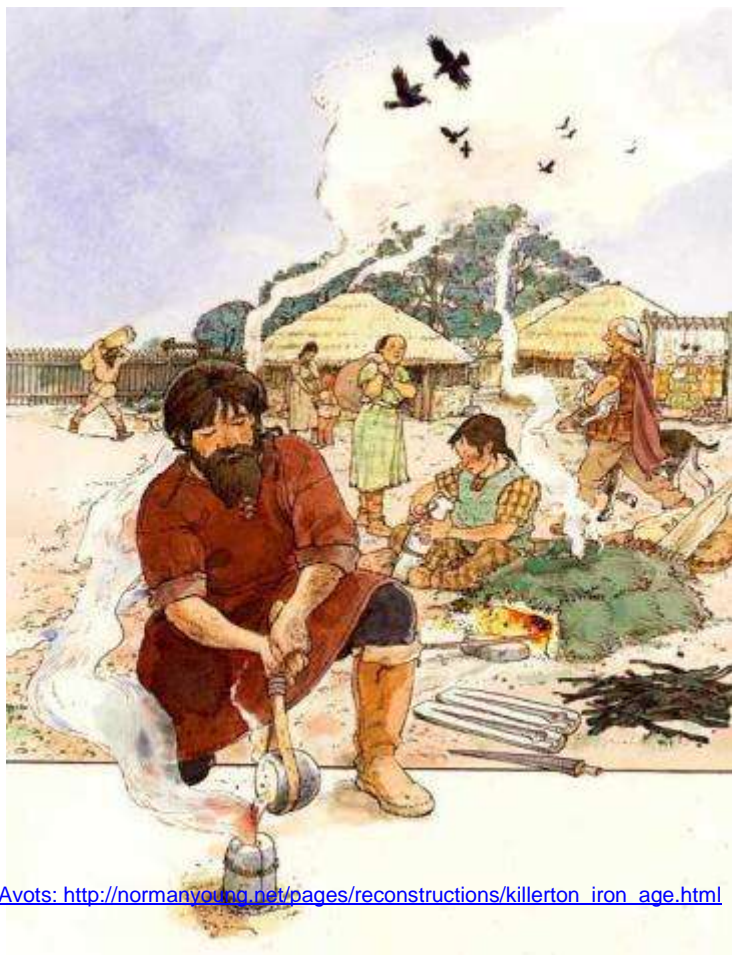
Bronzas laikmeta senkapi Lahemaa

Ko varam darīt ar saviem senkapiem?

Dzelzs laikmets

Agrais 1. – 400. g

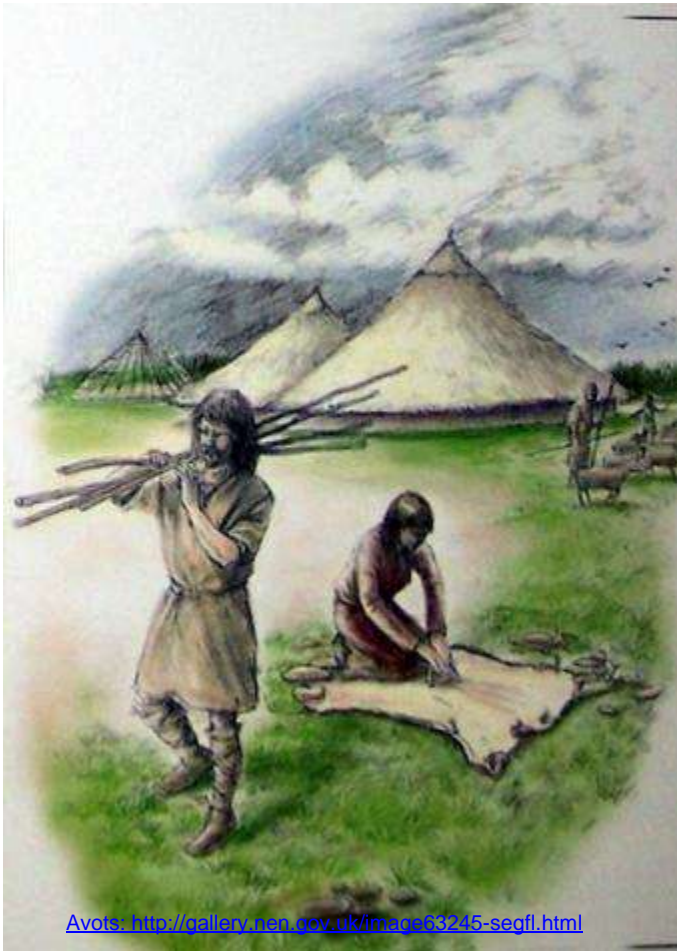

Avots: http://normanyoung.net/pages/reconstructions/killerton_iron_age.html

- Parādās pirmie teritoriālie veidojumi – zemgaļu, kuršu, sēļu un latgaļu zemes

Dzelzs laikmets.

Vidējais 400. – 800. g

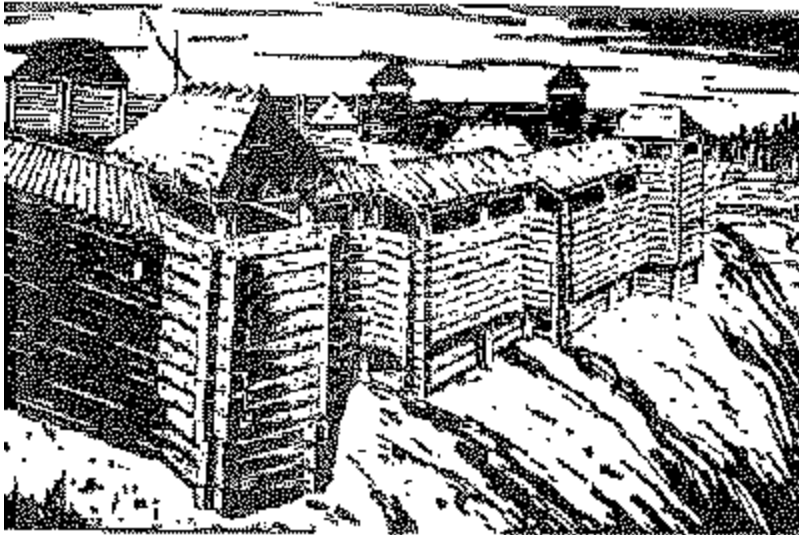

Avots: <http://gallery.nen.gov.uk/image63245-segfl.html>

- “Tautu staigāšana” un Latvijā esošo cilšu mijiedarbība un tai sekojoši militāri konflikti

Dzelzs laikmets

Vēlais 800. – 1200. g (Agrie viduslaiki)

Avots: <http://www.orient.lv/tervete/pilskalns.htm>

- Šo laikmetu var nosacīti dēvēt arī par vikingu laikiem
- Pirmie rakstiskie avoti par Latviju – rūnakmeņi un pirmās hronikas
- Kā klimatiskās izmaiņas korelē ar vēsturi un dabu

Dzelzs laikmeta tūrisma objektu piemēri

Eketorp Ēlandes salā

Dzelzs laikmeta tūrisma objektu piemēri

Apmetnes rekonstrukcija *Jernaldergarden*, Norvēģijā

Avots: <http://www.jernaldergarden.no/>

10. – 13. gs. Līvu suvenīri

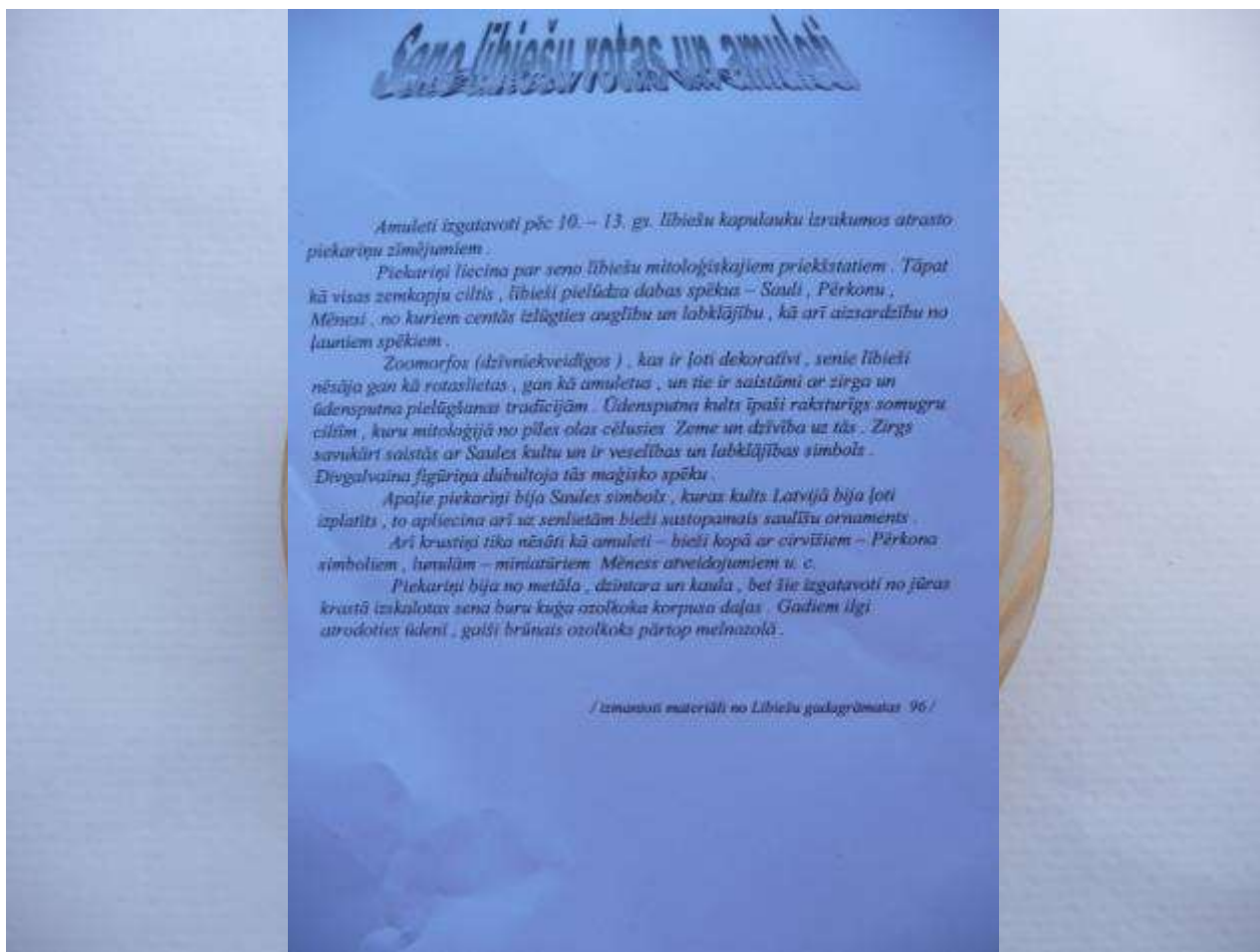
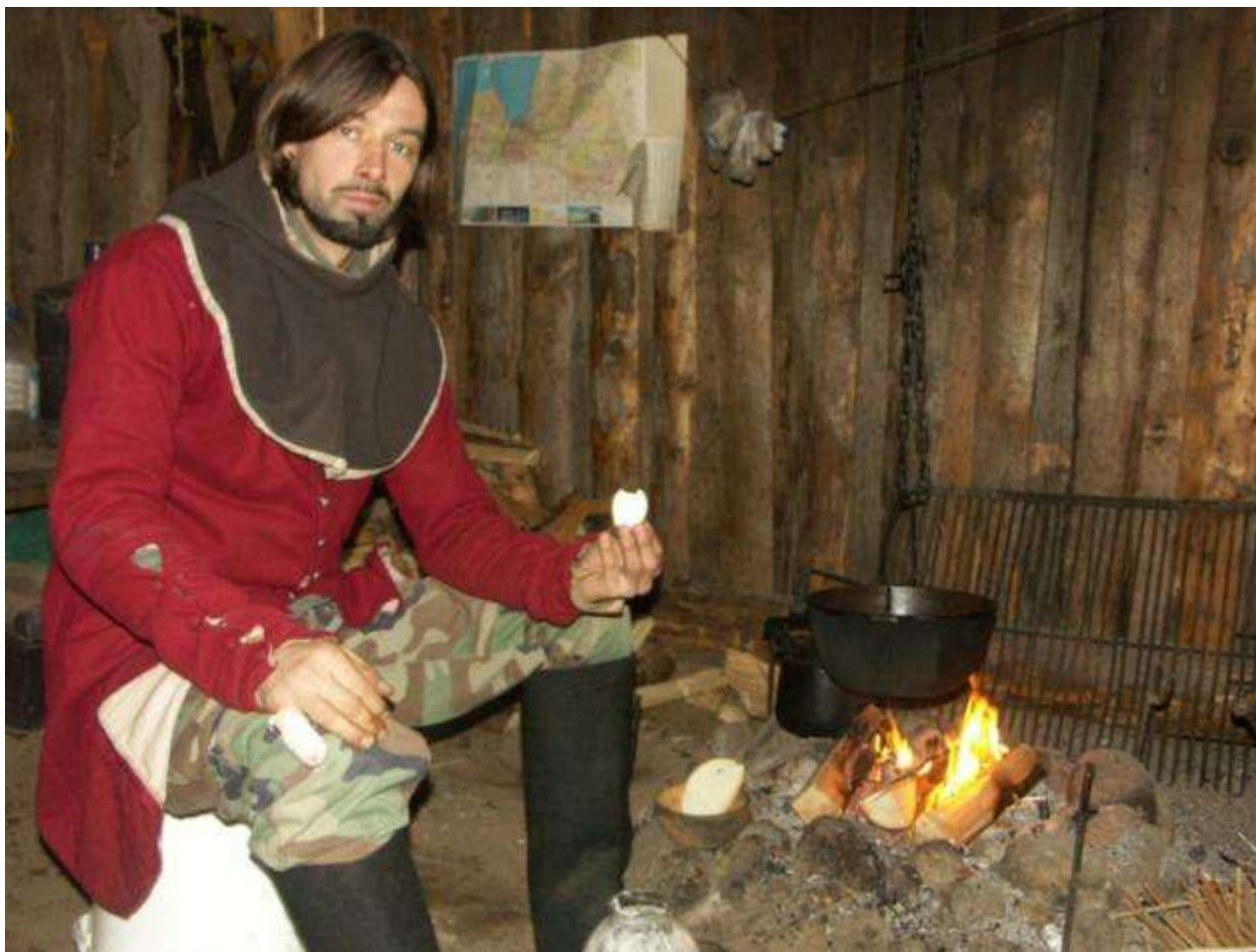

Foto: Jānis Dambītis

Livonija, Godesverdera

Šogad jābrauc iemēģināt “*kaula slidas*”

Padomju laiki, militārais mantojums

Tepat – 9 km attālumā

Prezentācija, foto: Juris Smaļinskis, LLTA
Lauku ceļotājs

Karostas cietums

Prezentācija, foto: Juris Smaļinskis, LLTA
Lauku ceļotājs

Projekta galarezultāts

- Apkopota līdzšinējā labā pieredze – apkopojums **vadlīnijās** par objektu izmantošanu
- Militārā mantojuma **karte** (Jaunums!)
- **Militāro objektu datu bāze** www.celotajs.lv
- Militārie tūrisma **maršruti** www.celotajs.lv
- Atmiņas un stāsti apkopoti un publiski pieejami nākamībai www.celotajs.lv

Izcili kaimiņu kultūras tūrisma produktu piemēri

Prezentācija, foto: Juris Smaļinskis, LLTA
Lauku ceļotājs

Izcili kultūras tūrisma produktu piemēri (2010. g. piedzīvotie 😊):

- Koņu dzirnavas

- Vējavas – piekrastes zvejniecība
- Z/s Adzelvieši

- Ūši – sklandraušu degustācija

Kārļmuižas fasāde – no Devona perioda dolomītiem un ķieģeļiem

Patiesībā: Kultūras pieminekļi Amatas novadā - 73 ieraksti (mantojums.lv)

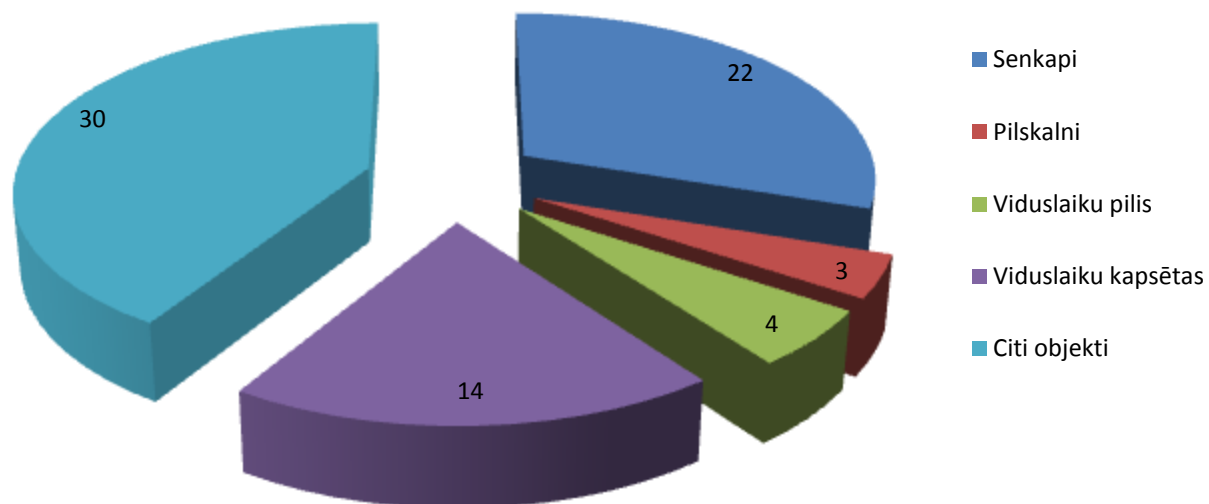
The screenshot shows the website www.mantojums.lv with a search for cultural heritage sites in the Amata novads region. The search results show 73 records, with the following table:

Reģistrācijas Nr.	Vērtības grupa	Pieminekļa veids	Pieminekļa nosaukums	Atrašanās vieta	Pieminekļa iezīme
100	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Bērģu kalns (Dzērģu kalns)	Amatas novads, Amatas pagasts	
101	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Coda aļģakmeņi	Amatas novads, Amatas pagasts	
102	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Leļģakmeņu stabiņi (Leļģakmeņu stabiņi)	Amatas novads, Amatas pagasts	
103	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Lakšņu stabiņi	Amatas novads, Amatas pagasts	
106	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Lāčplūša stabiņi (Lāčplūša stabiņi)	Amatas novads, Amatas pagasts	
109	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Ārģu stabiņi	Amatas novads, Drebeļu pagasts	
400	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Lāčplūša stabiņi	Amatas novads, Drebeļu pagasts	
401	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Ārģu stabiņi (Ārģu stabiņi)	Amatas novads, Drebeļu pagasts	
402	Valsts nozīmes	Arheoloģija	Ārģu stabiņi	Amatas novads,	

Prezentācija, foto: Juris Smāļinskis, LLTA
Lauku ceļotājs

Amatas novada kultūras pieminekļi

Cik no tiem tūrisma objekti?

Ainava, dabas ainava, kultūrainava, vēsturiskā ainava, ģeoloģiskā ainava

- Andris prasīja: **kur skaistākie skatu punkti?**
- Ainava – veidojusies cilvēka un dabas mijiedarbībā
- Tātad, stāsts par mijdarbību

Skats no Glezotājkalna šodien ~ 20 km no Kārļmuižas

Sasaistīt ar karti

Gidu “problēma”

- Ir dabas, vides gidi
- Ir kultūrvēstures gidi
- Cik ir dabas – kultūrvēstures gidi?
- Vai ir gidi, kas vienlaikus, stāstīdami par **Vecrīgu, stāsta arī par šīs vietas vēsturi, kas ir miljons reižu senāka par “nieka” 800 gadiem?**
- Dabas pamatne ir jāsasaista ar kultūrvēsturisko mantojumu un otrādi

Kembrijs 570 – 500 mlj.

Ordoviks 510 – 436 mlj.

**Igaunijas degakmens!
Kā atklāja degakmeni?**

Silūrs 436 – 410 mlj.

Kuresāres pilī par Silūru nestāsta ...
Stāstīt par ēdienu, bet nedot to pagaršot 😊

Ja nebūtu Devona perioda ...

- Podniecība – Devona māli
- Sarkanie ķieģeļi – Devona māli
- Viduslaiku Rīga – devona dolomīts
- Kārļmuiža izskatītos savādāka 😊

Karbons 355-290 mlj.

Prezentācija, foto: Juris Smaļinskis, LLTA
Lauku ceļotājs

Perms 355 – 290 mlj

Prezentācija, foto: Juris Smaļinskis, LLTA
Lauku ceļotājs

Triass 250 – 205 mlj.

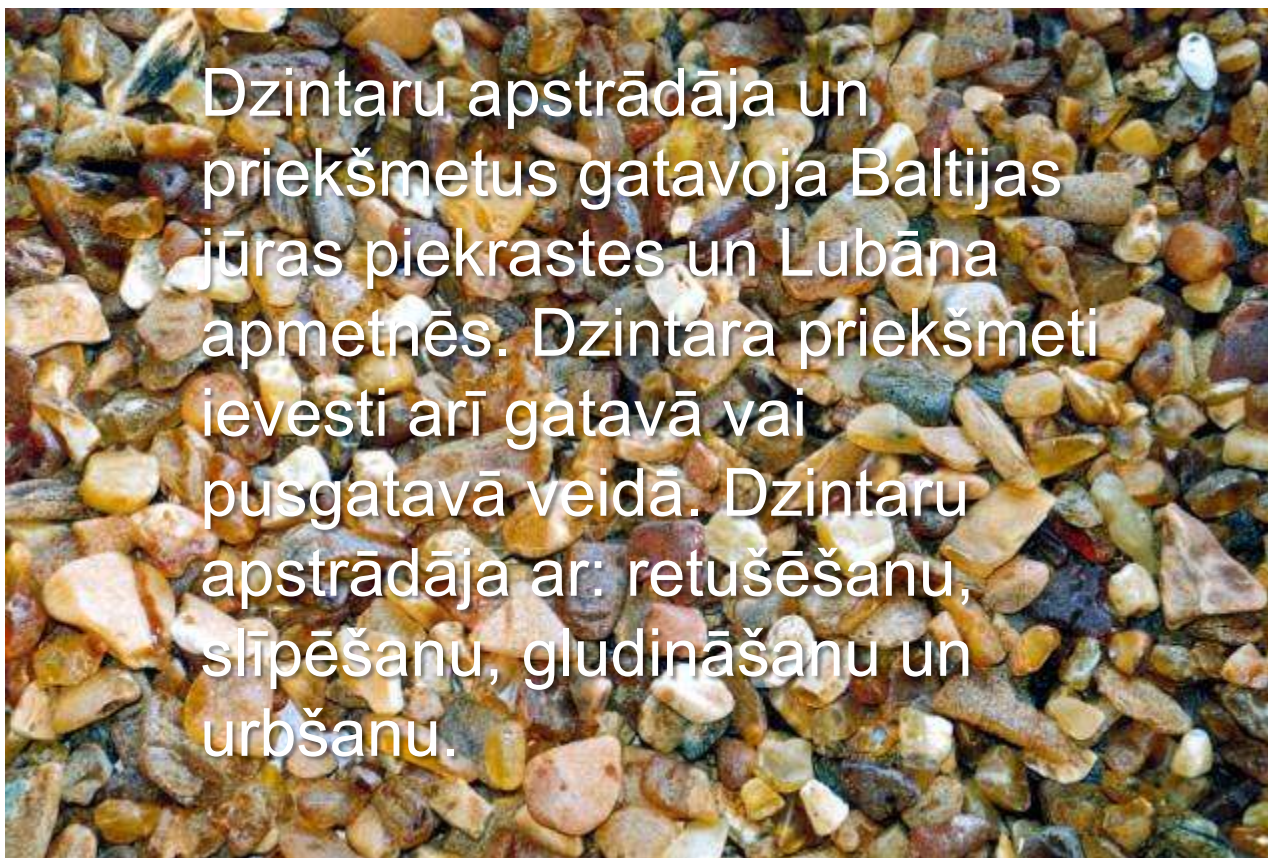

Jura 205 – 140. mlj.

Prezentācija, foto: Juris Smaļinskis, LLTA
Lauku ceļotājs

Paleogēns 64,4-23,7 mlj.

Dižakmeņi, laukakmeņi Laukakmeņi – tūrisma objekti Latvijas top – 3?

Piemēri

- Dižakmeņi
- Kultakmeņi (bloķi, muldakmeņi, šķēķi, krustakmeņi ...
nostāstu vietas)
- Robežakmeņi
- Akmeņi, kas saistīti ar
vēsturiskajiem mantojumiem
(Augusta, Pēteris ...)
- Laukakmeņi = cietie
materiāls

Kārļmuiža, www, interjers

Saudzē dabu!
Gaujas Nacionālais parks

Laipni lūdzam!

Kārļmuižas vēsture iesniedzas 18.gs. Viesu nams ir iekārtots senās Kārļu muižas ērbēgī. Tas celts 19. gs. četrdesmitajos gados. Ārēji vecā ēka ir maz mainījiesies, saglabājot oriģinālo eleganci un stilu.

Mūsdienās tur ir iekārtota jauka viesību zāle un 7 plaši apartamenti ar atsevišķām virtuvēm un guļamistabām, tās piedāvā mūsdienu ērtības. Viesu namā atradīsiet augstu viesmīlību un servisu.

Tuvējā apkārtnē ir dabas pastaigu takas, velomaršruti un slēpošanas trases, elpu aizraujošas ainavas un smilšakmens iežu atsegumi. Viesu nams atrodas Amatas senlejā, Gaujas Nacionālā parka teritorijā. Kārļmuiža ir tikai aptuveni 8 km attālumā no Cēsim (Žagarkalna), 7 km attālumā no Āraišiem un Zvārtes ieža, 13 km attālumā no Līgatnes.

Vēsture

Kārļu muiža (*Gute Karlsruh*) veidojusies 18. gadsimtā. Sākotnēji tā tika saukta par Volfa muižu (*Wolfsruh*). 1777. gadā to nopirka majors Karls Eberhards fon Zīverss (*Karl Eberhard von Sievers*), pēc viņa iniciatīvas muiža iegūst reprezentatīvu arhitektūru un funkcijas, kā arī maina nosaukumu.

19. gadsimtā Kārļmuižas apkārtnē tika strauji attīstīta, muiža papildinājās ar jaunām celtnēm. Tika izveidots brīva plānojuma romantisks ainavu parks, kas aptvēra teritoriju līdz pat Amatai. Skaistā apkārtnē ar krāšņgajiem Amatas krastiem 18. gadsimta beigās un 19.gs bija kļuvusi par iemīļotu apmeklējuma vietu ceļotājiem. 19.gs beigās Kārļos izveidoja arī dārznieku meistarību skolu. Tā bija pirmā dārzkopības skola visā Baltijā.

Zaudējumus Kārļmuižas ansamblim radīja 1905. gada revolūcija, kuras laikā nodedzināja skaisto kungu māju. Vairāku gadu laikā izdevās celtni atjaunot. Pēc Pirmā pasaules kara muižas kungu māju nodedzināja otrreiz. Šoreiz tā vairs netika atjaunota. Latvijas laikā, 20.gs 30 gados, centra teritoriju ar ēkām sadalīja vairākās jaunsaimniecībās, bet Kārļmuižas centrs nonāca Lauksaimniecības ministrijas īpašumā. Vairāk par muižas vēsturi lasiet turpmākajās sadaļās.

Paldies par uzmanību!

- juris@celotajs.lv

Part-financed by the European Union
(European Regional Development Fund)
Baltic Green Belt project